

УДК 343.132

Шумейко Д.О.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ У СПЕЦІАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Метою цієї роботи є аналіз сучасних проблем нормативного регулювання міжнародного розшуку під час здійснення спеціального кримінального провадження та практики його реалізації. Визначено проблеми практичної реалізації нормативної вимоги щодо оголошення у міжнародний розшук, як умови здійснення спеціального кримінального провадження: 1) визначення моменту, з якого особа вважається оголошеною у міжнародний розшук; 2) документи, що підтверджують здійснення міжнародного розшуку; 3) процесуальна проблема підстав постановлення ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за відсутності підозрюваного; 3) наявність ознак політичного переслідування як підстава для відмови у здійсненні міжнародного розшуку або його припинення. З'ясовано, що на практиці встановлення (доведення) факту оголошення в міжнародний розшук викликає складності, зокрема щодо визначення моменту, з якого вважається, що особа оголошена у міжнародний розшук. Зроблено висновок, що для виконання завдань кримінального провадження мають значення реальні дії щодо розшуку підозрюваного, обвинуваченого, забезпечення його участі у процесі та притягнення до відповідальності, а саме у сенсі безпосереднього (фізичного) застосування визначеного судом покарання. Спеціальне кримінальне провадження не можна вважати самоціллю, це компромісний механізм, що робить можливим здійснення судочинства у випадку намагання ухилення особи від відповідальності, проте забезпечення особистої участі підозрюваного, обвинуваченого у процесі залишається важливою умовою та обов'язком сторони обвинувачення. До чинників, що впливають на ефективність організації і здійснення міжнародного розшуку нами віднесено: 1) відсутність ознак, які дозволяють припущення про політичний мотив спеціального кримінального провадження; 2) якісна та повна інформація про причетність особи до злочину для внутрішньої перевірки підстав для публікації «червоних повідомлень»; 3) необхідність постійного діалогу органу досудового розслідування, Національного Центрального Бюро та Інтерполу у межах певного кримінального провадження.

Ключові слова: міжнародний розшук, спеціальне досудове розслідування, спеціальне кримінальне провадження.

Shumeiko D. PROBLEMS OF THE INTERNATIONAL SURVEY IN SPECIAL CRIMINAL PROCEEDINGS

The purpose of this work is to analyze the current problems of regulatory regulation of the international investigation during the implementation of special criminal proceedings and the practice of its implementation. The problems of practical realization of the normative requirement for announcement on the international wanted list, as a valid condition of special criminal proceedings are determined: 1) determination of the moment from which a person is considered on the international wanted list; 2) documents confirming the international search; 3) the procedural problem of the grounds for the ruling on the election of a preventive measure in the form of detention in the absence of a suspect; 3) the presence of signs of political persecution as a reason for refusing or suspending the international search. It has been found that the practice of establishing (proving) a fact on the international wanted list is difficult, in particular when it comes to determining the moment from which the person is considered to be wanted on the international wanted list. It is concluded that in order to fulfill the tasks of criminal proceedings, real actions are important in order to find a suspect, an accused, to ensure his participation in the process and to prosecute him, namely in the sense of direct (physical) application of the sentence determined by the court. Special criminal proceedings cannot be considered an end in itself, it is a compromise mechanism that makes it possible to pursue justice in the event of an attempt to evade a person from liability, but ensuring the personal involvement of the suspect accused in the trial remains an important condition and obligation of the prosecution party. The factors that affect the effectiveness of the organization and the conduct of the international search include: 1) the absence of evidence that allows the assumption of a political motive for special criminal proceedings; 2) qualitative and complete information on the person's involvement in the crime for internal verification of the grounds for the publication of "red messages"; 3) the need for ongoing dialogue between the pre-trial investigation authority, the National Central Bureau and Interpol within the framework of certain criminal proceedings.

Key words: international search, special pre-trial investigation, special criminal proceedings.

Постановка проблеми. Оголошення у міжнародний розшук підозрюваного, обвинуваченого – одна зі складних та актуальних проблем під час здійснення спеціального кримінального провадження (СКП), це стосується як нормативного регулювання цієї діяльності, так і практичної реалізації законодавчих приписів. Існування низки проблем нормативного і практичного змісту, що впливають на можливість виконання завдань кримінального провадження при здійсненні спеціального кримінального провадження зумовлює потребу їх наукового дослідження і вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про увагу науковців до цієї проблеми. Питання здійснення міжнародного розшуку у СКП досліджені І. В. Глов'юк, О. М. Дроздовим, І. І. Сливичем, А. В. Кіщенко, О. В. Маленком, В. Т. Маляренком, О. О. Нагорнюком-Данилюком, М. А. Погорецьким, О. Ю. Татаровим, В. М. Трофименком, А. В. Шевчишином та іншими.

Метою статті є аналіз сучасних проблем нормативного регулювання міжнародного розшуку під час здійснення спеціального кримінального провадження та практики його реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вимога оголошення підозрюваного у міждержавний та/або

міжнародний розшук, передбачена ч. 2 ст. 297-1 КПК України як умова для здійснення спеціального досудового розслідування (СДР), що потребує з'ясування та підтвердження цього факту. Відповідно до п. 4. ч. 1. ст. 297-2 КПК України, клопотання слідчого, прокурора про здійснення СДР має містити відомості щодо оголошення особи у міждержавний та/або міжнародний розшук.

КПК України передбачає, що судовий розгляд може здійснюватись за відсутності обвинуваченого (спеціальне судове провадження) і серед підстав його здійснення зазначено оголошення підозрюваного, обвинуваченого у міждержавний та/або міжнародний розшук (ч. 3 ст. 323 КПК України)

Таку саму вимогу законодавець передбачив і у випадку обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (ч.6 ст. 193 КПК України).

Як відомо, виокремлюють три види розшуку:

1) державний, внутрішній (внутрішньодержавний, на території держави, у межах держави);

2) міждержавний розшук осіб – комплекс оперативно-розшукових, пошукових, інформаційно-аналітичних та інших заходів, спрямованих на виявлення, затримання і взяття під варту з метою видачі або здійснення кримінального переслідування осіб, які переховуються від органів дізнання, слідства або суду і ухиляються від відбування кримінального покарання; встановлення місця знаходження осіб, які ухиляються від виконання рішення судів за позовами; встановлення місця знаходження осіб, зниклих без вести або втратили зв'язок з родичами; встановлення особи людини, яка не здатна повідомити про себе установчі дані; встановлення особи людини по невпізаному трупу, а також надання інформації про всі категорії розшукуваних і встановлюваних осіб, які перебувають за межами держави-ініціатора розшуку, але на територіях Сторін [1].

У різних джерелах зазвичай визначають поняття міждержавного розшуку із урахуванням цієї норми:

– міждержавний розшук – це комплекс розшукових та оперативно-розшукових заходів, що здійснюються на території країн-учасниць СНД за ініціативою правоохоронних органів однієї із зазначених країн з метою отримання інформації про ймовірне місцезнаходження безвісно зниклих людей, які переховуються від слідства, суду, виконання вироку, встановлення особи невпізаного трупа [2, с. 136];

– міждержавний розшук – це комплекс розшукових та оперативно-розшукових заходів, що здійснюються на території країн-учасниць СНД за ініціативою правоохоронних органів однієї із зазначених країн з метою отримання інформації про ймовірне місцезнаходження безвісно зниклих людей, виявлення, арешту та видачі (екстрадиції) осіб, які переховуються від слідства, суду, виконання вироку, встановлення особи невпізаного трупа [3];

– комплекс оперативно-розшукових, пошукових, інформаційно-довідкових та інших заходів, спрямованих на виявлення з метою подальшого арешту та видачі (екстрадиції) осіб, що розшукуються та перебувають за межами держави-ініціатора розшуку, але у межах територій держав-учасниць СНД [4, с. 120–122; 5].

Зважаючи, що дію Угоди про обмін інформацією у сфері боротьби зі злочинністю від 22 травня 2009 року було припинено на підставі постанови КМУ № 44 від 2 лютого 2015 року, міждержавний розшук осіб, які переховуються на території країн СНД не здійснюється, такі особи оголошуються у міжнародний розшук.

3) міжнародний розшук – це комплекс розшукових, інформаційно-довідкових та інших заходів, що здійснюються НЦБ Інтерполу на території держав-учасниць МОКП – Інтерпол відповідно до норм міжнародного права, а також відповідно до чинного законодавства України з метою отримання інформації про місцезнаходження безвісти зниклих людей, особи невпізаного трупа, виявлення, арешту і видачі (екстрадиції) осіб, які переховуються від слідства, суду та виконання вироку [2, с. 136];

– міжнародний розшук злочинців – це розшукові дії, які проводяться за межами території держави, де було вчинено злочин. У такому розшуку беруть участь декілька держав, принаймні більше двох. Такі заходи реалізуються поліцією на території своєї держави власними силами з дотриманням національних законів та відомчих інструкцій. Провідну роль у такому розшуку відіграє Інтерпол. Система співробітництва поліції різних країн, що склалася в Інтерполі, дозволяє здійснювати пошук злочинців у широких масштабах, а також сприяє прискоренню процедур підготовки документів, необхідних для дотримання судових формальностей у справах щодо видачі. Інтерпол виконує координуючу роль, але завжди наголошує на необхідності укладання двосторонніх та багатосторонніх договорів про надання правової допомоги між державами [6, с. 176–177];

– міжнародний розшук – регламентований нормами національного та міжнародного права комплекс оперативно-розшукових, інформаційно-довідкових, пошукових, адміністративно-перевірочних заходів та слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, що здійснюються за запитами спеціально уповноважених органів держав силами правоохоронних органів запитуваних країн та координуються Міжнародною організацією кримінальної поліції – Інтерпол з метою встановлення місця знаходження оголошених в розшук осіб [7, с. 43–44].

Відтак, підставою для здійснення СДР щодо вимоги оголошення особи у розшук, залишається оголошення у міжнародний розшук, адже, як було зазначено, міждержавний розшук наразі не здійснюється.

Повертаючись до питання міжнародного розшуку у СКП, до обов'язків сторони обвинувачення належить доведення оголошення і проведення міжнародного розшуку у СКП.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України «Про затвердження Інструкції про порядок

використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті і розслідуванні злочинів», міжнародний розшук з використанням каналів та можливостей Інтерполу ведеться у випадку наявності вірогідних даних про виїзд розшукуваної особи в інші країни, якими можуть бути: наявність у такої особи закордонного паспорта, повідомлення органів Держкомкордону України про реєстрацію перетинання нею кордону, поштове листування, пояснення свідків тощо.

Міжнародному розшукуві з ініціативи правоохоронних органів України підлягають особи, які виїхали за межі України і ухиляються від кримінальної відповідальності та відбуття покарання за злочини, за які згідно з чинним законодавством або судовим вироком, що набув законної сили, передбачене (призначене) покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше шести місяців [8].

Механізм оголошення особи в розшук в рамках Інтерполу може мати певні відмінності в різних країнах-членах в залежності від особливостей їх національного законодавства. В Україні ж стадії цього процесу виглядають наступним чином:

1) у разі, якщо у компетентного правоохоронного органу є підстави вважати, що особа, яка проходить по справі (в більшості випадках це є обвинувачений чи засуджений, але необов'язково) перебуває за межами нашої країни, в такому разі посадова особа цього органу (Нацполіції, прокуратури, СБУ та ін.) направляє запит до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Нацполіції, що, як вже зазначалось вище, виконує функції НЦБ Інтерполу в нашій країні;

2) після отримання такого запиту співробітники НЦБ здійснюють первинну перевірку на предмет правильності його оформлення й відповідності національному та міжнародному законодавству;

3) за результатами цієї перевірки НЦБ пересилає запит вже до Генерального секретаріату Інтерполу. Однак у разі невідповідності цього запиту вищезазначеним критеріям ЦНБ має право зупинити його або взагалі відмовити у виконанні;

4) Генеральний секретаріат здійснює повторну перевірку запиту;

5) у разі успішного проходження цієї перевірки Генеральний секретаріат публікує оголошення в розшук запитуваної особи, повідомляючи при цьому всі країни-учасниці Інтерполу.

6) після, у разі встановлення місцезнаходження та затримання особи (у випадку з обвинуваченим чи засудженим), компетентний орган країни перебування цієї особи (в Україні – суд) приймає рішення стосовно її екстрадиції державі, яка здійснила запит щодо неї.

Повідомлення щодо оголошення в розшук публікується у вигляді так званої «картки» (notice), яка, до речі, може бути не лише інструментом міжнародного розшуку, а й способом обміну інформацією. За загальним правилом «картки» не підлягають оприлюдненню, проте це є можливим виключно за дозволом держави, яка здійснила запит. Таким чином, більшість з «карток» є непублічними, а ту решту, яким все ж таки було надано розголосу, розміщуються на офіційному сайті Інтерполу. В залежності від мети розшуку «картки» (а точніше її лівому куту) надається наступний колір:

- червоний (розшук осіб з метою їх арешту та екстрадиції);
- блакитний (збирання матеріалів щодо певної особи в інтересах слідства);
- зелений (інформування щодо потенційних злочинців, якими зазвичай є рецидивісти);
- жовтий (пошук зниклих безвісти осіб);
- чорний (встановлення особи невідомих трупів);
- фіолетовий (пошук або інформування стосовно злочинних схем, знарядь злочинів, способів їх вчинення);
- помаранчевий (попередження щодо існування загрози життю, здоров'ю та майну людей);
- блакитно-біла спільна картка Інтерполу та Радбезу ООН (використовується для позначення груп осіб або індивідів, які перебувають під санкціями Радбезу ООН).

Окрім «карток» (notices), в рамках Інтерполу існує ще один механізм міжнародного розшуку особи, який має назву «розсилка» (diffusion). Його характерною особливістю є те, що «розсилка» спрямовується від НЦБ безпосередньо до інших країн-членів, оминаючи Генеральний секретаріат, й, при цьому, вона не підлягає оприлюдненню. Таким чином, diffusions є менш формальними, але, як і notices, вони так само мають відповідати Конституції Інтерполу [9].

На практиці встановлення (доведення) факту оголошення в міжнародний розшук викликає складності, зокрема щодо визначення моменту, з якого вважається, що особа оголошена у міжнародний розшук.

Для практики СКП виявилось актуальним питання чи достатньо тільки постанови про оголошення особи у міжнародний розшук або ж потрібне підтвердження здійснення міжнародного розшуку.

Ця проблема актуалізувалась після відомих випадків припинення міжнародного розшуку низки колишніх високопосадовців, які доводили, що їх переслідування в Україні відбувається з політичних мотивів. Наприклад, файл щодо розшуку экс-заступника міністра доходів і зборів було видалено з бази Інтерполу оскільки «Комісія (з контролю файлів Інтерполу – курсив наш, Д.Ш.) встановила, що хоча правопорушення, передбачене загальним правом були вчинені ним під час здійснення політичних повноважень заступника міністра доходів і зборів, Комісія також встановила, що Робочий апарат Укрбюро Інтерполу не надав доказів, які б підтверджували наявність особистої вигоди від вчинення зазначених діянь. Таким чином, Комісія вважає, що у даному випадку політична складова переважає складову кримінального правопорушення за загальним правом» [10].

Як зазначає В. Фаринник, за результатами проведеного аналізу, основними типовими ситуаціями, що

призводять до видалення відомостей, названі такі:

– використання «синіх оповіщень», опублікування яких не потребує чинних ордерів на арешт, а також будь-яких інших відомостей з обліку Інтерполу як аргументів для доведення того, що особу розшукують на міжнародному рівні;

– унесення клопотань та іноді опублікування «червоних оповіщень» або циркулярних повідомлень за відсутності документа, який відповідає ордеру на арешт (у деяких випадках на основі повідомлення про підозру або ухвали про привід, термін дії якої має чіткі межі), адже потім це використовується як доказ того, що особу (заявника) розшукують на міжнародному рівні, задля винесення ухвали, що відповідає ордеру на арешт, із подальшим оновленням зазначеного оповіщення чи циркулярного повідомлення в обліку Інтерполу;

– використання «синього оповіщення» після видалення «червоного оповіщення» з метою встановлення місцезнаходження особи навіть у випадках, коли є прямі свідчення того, що воно відоме компетентним органам України, або коли виникають обґрунтовані підозри, що досудове розслідування насправді вже завершено, або що фактичною метою «синього оповіщення» був арешт особи (заявника) з подальшою екстрадицією.

Водночас у випадках, коли існують об'єктивні причини вважати, що відомості з обліку Інтерполу могли бути використані з метою винесення ухвали, яка відповідає ордеру на арешт (ухвали суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою) або що такі відомості не відповідають меті, комісія не бачить іншого виходу, як видалення відповідної інформації, навіть у разі задовільного співробітництва з НЦБ.

Усе це здійснюється задля запобігання де-факто висновкам комісії щодо зловживання використанням каналів Інтерполу в майбутньому та унеможливлення порушення вимог статуту організації [11].

У Резолюції ПАРЄ 2161 (2017) «Зловживання у використанні системи Інтерполу: необхідність отримання більших правових гарантій» серед іншого зазначено, що:

в ряді випадків в останні роки деякі держави-члени Інтерполу зловживали системою «червоних повідомлень» задля досягнення власних політичних цілей та для того, щоб придушити свободу вираження або щоб переслідувати членів політичної опозиції за межами країни (4);

червоні повідомлення здійснюють серйозний негативний вплив на права переслідуваних осіб, в тому числі на права на свободу і особисту недоторканність та право на справедливий судовий розгляд. Тому червоні повідомлення повинні запитуватися Національним Центральним Бюро (НЦБ) та поширюватися Інтерполем тільки тоді, коли є серйозні підстави для підозри вказаної особи. Ці підстави повинні бути перевірені згідно процедури щоб звести до мінімуму можливість зловживань, проте не заважаючи міжнародному поліцейському співробітництву у переважній більшості справ (5);

робоча група Інтерполу обробки інформації представила ряд пропозицій щодо реформи, прийнятих на Генеральній Асамблеї Інтерполу на Балі (Індонезія) в листопаді 2016 року. Останні удосконалення, в тому числі прийняті на Балі, включають в себе подальше вдосконалення внутрішніх процедур перевірки Інтерполем підстав для публікації «червоних повідомлень» залучаючи цільову групу що складається з юристів, співробітників поліції та аналітиків (7; 7.1);

Асамблея закликає Інтерпол продовжувати ще більш ефективно удосконалювати процедуру публікації «червоних повідомлень» з метою запобігання і припинення порушень, в тому числі закликає до подальшого посилення профілактичної перевірки перед публікацією «червоних повідомлень», зокрема: публікації досить докладних, авторитетних тлумачень («архівів практики») щодо застосування Статті 2 і 3 Конституції та політики Інтерполу у справах біженців та у випадках надання притулку; здійснення періодичного перегляду картотеки «червоних повідомлень» щоб гарантувати їх видалення, якщо не відбулося успішної видачі особи протягом розумного періоду часу; вивчення з особливую ретельністю повторюваних запитів «червоних повідомлень» що виходять із однієї і тієї ж НЦБ щодо однієї людини після того, як попередні запити були або відхилені Інтерполем або їх було видалено за погодженням з ККМ (Комісія Інтерполу з Контролю за Матеріалами); зміцнення апеляційного механізму ККМ.

З НЦБ, які неодноразово зловживали запитами про публікацію «червоних повідомлень» поводитись наступним чином: вести статистику «червоних повідомлень» згоду на публікацію яких не було надано, та відслідковувати увесь шлях проходження інформації від НЦБ до ККМ; піддаючи нові запити для публікації «червоного повідомлення від НЦБ з великою кількістю недобросовісних запитів більш інтенсивній попередній перевірці; віддаючи пріоритет скаргам на «червоні повідомлення» виданих НЦБ з великою кількістю недобросовісних запитів для подальшого контролю з боку ККМ; накладання штрафів на НЦБ з великою кількістю недобросовісних запитів та НЦБ які клопочуть про виділення додаткових бюджетних витратків та вивчати їх запити, як екс анте, так і постфактум; створення компенсаційних фондів для жертв «червоних повідомлень», які було опубліковано шляхом зловживання або іншим чином необґрунтованих «червоних повідомлень», що фінансуються державами-членами пропорційно числу невинуватих «червоних повідомлень», які опубліковані їх НЦБ;

Асамблея закликає всі держави-члени Ради Європи:

надати позитивний приклад, гарантуючи, що «червоні повідомлення» їх власного НЦБ чітко вказуватимуть на причетність розшукуваної особи до злочину та міститимуть елементи доказів які зв'язуватимуть дану особу з певним злочином;

оперативно повідомляти Інтерполу інформацію про осіб, на яких поширюється дія «червоного повідомлення» (наприклад, надання політичного притулку і судових рішень про відмову у видачі);

утримуватися від проведення арештів на основі «червоного повідомлення», коли вони мають серйозні побоювання, що повідомлення про який йде мова могло бути видане із зловживанням [12].

Ці положення, крім урахування у правозастосовній практиці, також вказують на необхідність постійного діалогу органу досудового розслідування, НЦБ та Інтерполу у межах певного кримінального провадження.

Як свідчить практика, зазвичай, під час встановлення факту оголошення особи у міжнародний розшук, суди вимагають від сторони обвинувачення документи, які підтверджують, що такий розшук здійснюється.

У листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 квітня 2013 року зазначено, що слідчий суддя, суд наділений правом розглянути клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та обрати такий запобіжний захід за відсутності підозрюваного, обвинуваченого лише у разі, якщо прокурором, крім наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК, буде доведено, що такого підозрюваного, обвинуваченого оголошено у міжнародний розшук (ч. 6 ст. 193 КПК). Обов'язок доведення факту перебування підозрюваного, обвинуваченого у міжнародному розшуку покладається на слідчого, прокурора, який подав клопотання про застосування запобіжного заходу, та підтверджується відповідними відомостями (довідка, витяг із бази даних Інтерполу тощо). При цьому після затримання особи, яка перебувала у міжнародному розшуку, слідчий суддя, суд не пізніше як через сорок вісім годин з часу доставки такої особи до органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на місце вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний розглянути питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну на більш м'який запобіжний захід за обов'язкової присутності такого підозрюваного, обвинуваченого [13].

Серед правозастосовувачів ставлення до такої практики неоднозначне. У деяких клопотаннях до суду, сторона обвинувачення вказує на відсутність законодавчої вимоги надавати додаткові, крім постанови про оголошення у розшук, документи на підтвердження здійснення міжнародного розшуку.

Як було зазначено, переважно, суди вимагають від сторони обвинувачення підтвердження здійснення міжнародного розшуку, проте не завжди.

Так, Київський апеляційний суд зазначає, що відповідно до ч. 1 ст. 281 КПК України, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або особа перебуває за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, то слідчий, прокурор оголошує його розшук. Зі змісту даної норми закону випливає, що такий розшук може бути державним, міждержавним, міжнародним. Особа оголошується в міжнародний розшук після або одночасно з оголошенням в державний розшук. За наявності підтвердження відомостей про виїзд розшукуваної особи з України міжнародний розшук оголошується негайно. Міжнародний розшук не замінює собою міждержавний розшук в межах певного кола держав і може здійснюватися паралельно з ним.

Отже, чинний КПК України не визначає, якими саме доказами має бути доведено, що особа перебуває у будь-якому із видів розшуку, однак регламентує, що про оголошення розшуку (державного, міждержавного, міжнародного) має бути винесена органом досудового розслідування відповідна постанова (ч. 2 ст. 281 КПК України), що в даному випадку і було здійснено слідчим шляхом винесення постанови спочатку про оголошення ОСОБА_5 в державний розшук, а згодом детективом шляхом винесення постанови про оголошення ОСОБА_5 в міжнародний розшук.

Фактично ж дата винесення органом досудового розслідування постанови про оголошення підозрюваної особи в міжнародний розшук, її скерування з відповідними матеріалами до РА Укрбюро Інтерполу та внесення відомостей про це до Єдиного реєстру досудових розслідувань і є початковим етапом перебування особи в міжнародному розшуку в розумінні вимог ст. 281 КПК України, а будь-яких інших документів, зокрема, довідки Інтерполу, витягу з бази Інтерполу тощо, зазначена норма закону не вимагає. Тому, як вважає колегія суддів, саме вищенаведені дані і мають бути доведені прокурором, як то передбачено ч. 6 ст. 193 КПК України [14].

Наразі у ВРУ зареєстровано низку законопроектів, які передбачають умову для здійснення СДР – винесення постанови про оголошення підозрюваного, який ухиляється від явки до слідчого, прокурора у розшук. Тобто, вимога до слідчого, прокурора доводити факт оголошення (здійснення) міжнародного розшуку остаточно скасовується.

З одного боку це вирішить нагальну проблему правозастосування, але з іншого створить нові, адже, як убачається, оголошення у міжнародний розшук і його здійснення не одне і те саме, адже Інтерпол може відмовити у здійсненні міжнародного розшуку з різних причин. Тобто виникне ситуація, коли СДР здійснюється, а підозрюваний не розшукується. У цьому випадку нівелюється сама мета СКП – забезпечення невідворотності відповідальності особи, яка учинила злочин і переховується від слідства і суду.

Висновок. Не викликає сумніву те, що для виконання завдань кримінального провадження мають значення реальні дії щодо розшуку підозрюваного, обвинуваченого, забезпечення його участі у процесі та притягнення до відповідальності, а саме у сенсі безпосереднього (фізичного) застосування визначеного судом покарання. СКП не можна вважати самоціллю, це компромісний механізм, що робить можливим здійснення судочинства у випадку намагання ухилення особи від відповідальності, проте забезпечення особистої участі підозрюваного, обвинуваченого у процесі залишається важливою умовою та обов'язком сторони обвинувачення.

До чинників, що впливають на ефективність організації і здійснення міжнародного розшуку нами віднесено: 1) відсутність ознак, які дозволяють припущення про політичний мотив спеціального кримінального провадження; 2) якісна та повна інформація про причетність особи до злочину для внутрішньої перевірки підстав

для публікації «червоних повідомлень»; 3) необхідність постійного діалогу органу досудового розслідування, НЦБ та Інтерполу у межах певного кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Договір держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав про міждержавний розшук осіб від 10 грудня 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n30.
2. Бараннік Р. Кримінальний розшук поза територією держави: деякі термінологічні та організаційні питання його проведення. *Право України*. 2006. № 5. С. 136.
3. Методичні рекомендації щодо прядку та умов екстрадиції до України обвинувачених на стадії досудового слідства: станом на 01 травня 2011 року: затв. М-вом внутр. справ України, Голов. слідче упр. К., 2011. 25 с.
4. Лата М. М. Особливості міждержавного розшуку. *Розшукова робота ОВС: проблеми та шляхи їх розв'язання*: матер. міжвуз. наук.-практ. семінару (Донецьк, 28 берез. 2008 р.) / Донец. юрид. ін-т Луган. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Донецьк: ДЮІЛДУВС, 2008. С. 120–122.
5. Гузела М, Проблеми розшуку підозрюваного у процесі кримінального провадження: деякі аспекти міжнародного співробітництва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2016. № 855. С. 487–493.
6. Ахтирська Н.М. Актуальні питання міжнародного розшуку у світлі судової практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 54. С. 175– 180.
7. Міжнародний розшук та видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: навчальний посібник / І. В. Басиста, В. І. Галаган, О. М. Калачова, Л. В. Максимів. Київ. 2016. 277 с.
8. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті і розслідуванні злочинів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України. № 3/1/2/5/2/2 від 9 січня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97/conv>.
9. Шаров Д. Інтерпол: як працює міжнародна організація кримінальної поліції? *Українське право*. URL: https://ukrainepраво.com/scientific-thought/legal_analyst/interpol-yak-pratsuyue-mizhnarodna-organizatsiya-kryminalnoyi-politsiyi/.
10. Через які шпарини в законодавстві Інтерпол зняв з розшуку Януковича і К^о? *Українформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2463178-interpol-vze-nihto-nide-nikogo-ne-sukae.html>.
11. Фаринник В. Інтерпол застеріг проти використання його каналів для отримання ордерів на арешт. *Закон і бізнес*. в.,–24 (1426) 22.06–28.06.2019. URL: https://zib.com.ua/ua/138155-interpol_zasterig_protiv_vikoristannya_yogo_kanaliv_dlya_otri.html.
12. Abusive recourse to the Interpol system: the need for more stringent legal safeguards: Resolution 2161 (2017). URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23714&lang=en> Резолюція ПАРС щодо Інтерполу. URL: <http://ariev.info/?p=3796>.
13. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 квітня 2013 року № 511-550/04-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>.
14. Ухвала Київського апеляційного суду від 29 жовтня 2018 року. Справа № 11-сс/824/523/2018. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77582920>.

REFERENCES:

1. Treaty of the States Parties to the Commonwealth of Independent States on the interstate search of persons. (2010, December 10). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n30 [in Ukrainian].
2. Barannik, R. (2006). Criminal Investigation Outside the State: Some Terminological and Organizational Issues of Conducting it. *Pravo Ukrayiny*, 5, 136 [in Ukrainian].
3. Guidelines for spinning and extradition conditions for the accused at the stage of pre-trial investigation: as of May 1, 2011. (2011). Kyiv [in Ukrainian].
4. Lata, M. M. (2008). Features of interstate investigation. *Rozshukova robota OVS: problemy ta shlyakhy yikh rozv'yazannya*: mater. mizhvuz. nauk.-prakt. seminaru. Donetsk: DYUILDUVS [in Ukrainian].
5. Guzela, M. (2016). Problems in the investigation of a suspect in criminal proceedings: some aspects of international cooperation. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'viv's'ka politekhnika»*. Yurydychni nauky, 855, 487–493 [in Ukrainian].
6. Ahtyr'ska, N. M. (2019). Topical issues of international investigation in the light of case law. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 54, 175– 180 [in Ukrainian].
7. Bassista, I. V., Halagan, V. I. & Kalacheva, O. M. & Maximov, L. V. (2016). *International Criminal Investigation and Extradition: A Textbook*. Kyiv [in Ukrainian].
8. *On approval of the Instruction on the procedure for use by law enforcement agencies of the Interpol NCB in Ukraine in the prevention, detection and investigation of crimes*. (1997). Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Prosecutor General's Office of Ukraine, Security Service of Ukraine, State Committee for State Border Protection of Ukraine, State Customs Service of Ukraine tax administration of Ukraine No. 3/1/2/5/2/2 from 9th January

1997. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97/conv> [in Ukrainian].

9. Sharov, D. Interpol: How Does the International Criminal Police Organization Work? *Ukrayins'ke pravo*. Retrieved from: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/interpol-yak-pratsyuye-mizhnarodna-organizatsiya-kryminalnoyi-politsiyi/ [in Ukrainian].

10. Because of what loopholes in the law did Interpol remove Yanukovich and K^o from the search? *Ukrinform*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2463178-interol-vze-nihto-nide-nikogo-ne-sukae.html> [in Ukrainian].

11. Farinnik, V. (2019). Interpol has warned against using its channels to obtain arrest warrants. *Zakon i biznes*, 24 (1426). Retrieved from: https://zib.com.ua/ua/138155-interpol_zasterig_proti_vikoristannya_yogo_kanaliv_dlya_otri.html [in Ukrainian].

12. *Abusive recourse to the Interpol system: the need for more stringent legal safeguards*. Resolution 2161 (2017). Retrieved from: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23714&lang=en> [in Ukrainian].

13. *On some issues of the order of application of preventive measures during pre-trial investigation and court proceedings in accordance with the Criminal Procedure Code of Ukraine No. 511-550/0/4-13*. (2013). Letter from the High Specialized Court of Ukraine on Civil and Criminal Cases from 4th April 2013. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13> [in Ukrainian].

14. *Case No. 11-cc/824/523/2018*. (2018). Judgment of the Kyiv Court of Appeal from 29th October 2018. Retrieved from: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77582920> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 343.983.25

Стратонов С.Ю.,
слідчий Державного бюро розслідувань
alex0674682444@gmail.com

ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРТИЗИ ВСТАНОВЛЕННЯ ДАВНОСТІ ДОКУМЕНТУ

У статті зазначається, що під час розслідування кримінальних правопорушень особа, яка проводить досудове розслідування, часто стикається з необхідністю пошуку та вивчення документів, які мали важливе значення для вчинення цих протиправних дій. Зокрема, мова йде про використання неправдивих документів для оскарження досягнення незаконного плану, а також для приховування факту вчинення правопорушень або причетності до зазначених діянь конкретної особи. Тому часто працівники органів досудового розслідування вимагають використовувати спеціальні знання у своїй роботі щодо своєчасного виявлення, розкриття та розслідування кримінальних злочинів. Однією з форм використання таких знань є призначення відповідних судових експертиз. Так, для вивчення документів, що використовуються в механізмі вчинення кримінальних правопорушень, призначається та проводиться експертиза встановлення обмеження документа. У зв'язку з вищевикладеним, питання теоретико-методологічної бази експертизи обмеження документа.

Проаналізовано наукові та нормативно-правові джерела, що регулюють діяльність щодо експертно-криміналістичного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень. Виокремлено та охарактеризовано завдання вивчення припису документа, який за своєю природою є діагностичним. Основними завданнями експертизи позовної давності документа є: визначення відносного припису документа або його фрагментів, а також послідовності застосування перекреслених рядків; встановлення відповідності часу нанесення відбитків штампів, штампів дати виготовлення документа; визначення абсолютного часу обведення рукописних відміток у документах; встановлення документа, виготовленого методом копіювання та копіювання, та за допомогою комп'ютерного редагування; встановлення факту агресивної дії сторонньої сторони щодо документа та визначення придатності зазначеного документа для його подальшого розслідування з метою встановлення його припису. За своєю природою завдання вивчення строків давності документа є діагностичними.

Ключові слова: судова експертиза, експертиза встановлення давності документу, кримінальне провадження, експертно-криміналістичне забезпечення розслідування, завдання.

Stratonov S. THE TASKS OF THE EXAMINATION OF THE ESTABLISHMENT OF THE LIMITATION OF THE DOCUMENT, ITS PLACE IN THE SYSTEM OF FORENSIC EXAMINATIONS AND SIGNIFICANCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

In the article, it was noted that during the investigation of criminal offenses, a person who conducts a pre-trial investigation often faces the need to search and study documents that were instrumental in committing these unlawful acts. In particular, it is a question of using false documents in order to facilitate the achievement of an illegal plan, as well as to conceal the fact of committing offenses or involvement in the specified acts of a particular person. Therefore, often the employees of the pre-trial investigation bodies are obliged to use special knowledge in their work on timely detection, disclosure and investigation of criminal offenses. One of the forms of use of such knowledge is the appointment of appropriate forensic examinations. So, for the study of documents used in the mechanism of committing criminal offenses, appointed and conducted an examination of establishing the limitation of the document. In connection with the aforesaid, issues of the theoretical and methodological basis of the examination of establishing the document's limitation. It has been analyzed the scientific and normative legal sources regulating activity on expert-forensic provision of pre-trial investigation of criminal offenses. The task of examining the prescription of a document, which by its nature is diagnostic, has been